

М. В. Кладченко,
аспірант кафедри фінансів, Київський національний торговельно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0001-6697-8157

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.12.88

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗВО УКРАЇНИ

М. Kladchenko,
Postgraduate student, Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics
ORCID ID: 0000-0001-6697-8157

THE WAYS OF DEVELOPMENT OF FINANCIAL PROVISION SYSTEM OF UKRAINIAN STATE
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

У статті проведено оцінювання можливих напрямів розвитку системи фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти України. Визначено основні принципи ефективного забезпечення закладів вищої освіти, а саме: мобілізація достатнього обсягу фінансових ресурсів, використання результативного фінансового механізму, адаптація механізму фінансового забезпечення до напрямів та тенденцій суспільного розвитку, залучення дієвих механізмів оптимізації поточних витрат, забезпечення релевантності освітньої послуги. Зазначено, що фінансова політика держави у сфері вищої освіти є визначальною щодо формування механізму фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти. Основним інструментом державного регулювання фінансових відносин у сфері вищої України виступає державний бюджет. Досліджено вплив бюджетних видатків на фінансове забезпечення державних закладів вищої освіти та обґрунтовано необхідність відходу від розподілу бюджетних коштів виходячи від досягнутого, які ґрунтуються на показниках витратності. Зазначено, що за умов обмеженості бюджетних ресурсів, важливим напрямом розвитку системи фінансового забезпечення вищої освіти України є ефективно залучення коштів традиційних недержавних джерел фінансового забезпечення та пошук альтернативних. Окреслено основні тенденції суспільного розвитку, які визначають можливі напрями диверсифікації джерел фінансового забезпечення вищої освіти в Україні. Визначено вплив дистанційного навчання на оптимізацію поточних витрат державних закладів вищої освіти. Наголошено, що головна ціль фінансового забезпечення вищої освіти в Україні є формування такого освітнього середовища, яке зможе запевнити споживачів, що вони знайдуть у обраних ними освітніх програмах, високу якість та релевантність.

In the article the estimation of possible directions of development of the system of financial support of the state institutions of higher education of Ukraine is conducted. The basic principles of effective provision of higher education institutions are determined, namely: mobilization of sufficient amount of financial resources, the use of a productive financial mechanism, adaptation of the financial support mechanism to directions and trends of social development, attracting effective mechanisms for optimizing current expenses, ensuring the relevance of educational service. It is noted that the

financial policy of the state in the field of higher education is crucial for the formation of a financial support mechanism for state institutions of higher education. The state budget is the main instrument of state regulation of financial relations in the sphere of higher education of Ukraine. The state budget is an instrument through which the distribution of public funds takes place for the purpose of their concentration on the most important directions of socio-economic development. The influence of budgetary expenditures on financial provision of state institutions of higher education is investigated and the necessity of leaving from distribution of budget funds based on the achieved, which are based on the indicators of expenditure, is substantiated. It is noted that due to the limited budget resources, an important direction for the development of the financial support system of higher education in Ukraine is the effective attraction of funds from traditional non-state sources of financial support and the search for alternatives. The main tendencies of social development are outlined, which determine the possible directions of diversification of sources of financial support of higher education in Ukraine. The influence of distance learning on optimization of current expenses of state institutions of higher education is determined. The article states that the relevance of higher education is the most objective indicator of the quality of educational service. It was emphasized that the main objective of financial support of higher education in Ukraine is to create such an educational environment that can assure consumers that they will find high quality and correspondence of expectations from their chosen educational programs.

Ключові слова: фінансове забезпечення, державний заклад вищої освіти, видатки бюджету, диверсифікація, освіта протягом життя, дистанційне навчання.

Key words: financial support, state institution of higher education, budget expenditures, diversification, life-long education, distance education.

ВСТУП

Реалізація потенціалу вищої освіти України обумовлена наявністю системи фінансового забезпечення, яка враховує особливості та тенденції соціально-економічного розвитку держави та відповідає потребам розвитку державних закладів вищої освіти. Взаємовідносини у сфері вищої освіти регламентуються державою, а видатки державного бюджету на освіту є однією з найбільших витрат держави.

Сучасні тенденції розвитку економіки України не сприяють наповненню бюджету актуалізуючи питання пошуку нових, альтернативних джерел фінансового забезпечення закладів вищої освіти та залучення дієвих механізмів оптимізації акумульованих державними закладами вищої освіти фінансових ресурсів. На цьому етапі економічного розвитку важливим є поглиблений аналіз можливих напрямів розвитку фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти України задля її адаптації до вимог світового ринку освітніх послуг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти присвячені роботи В. Андрущенка, Т. Боголіб, О. Василика, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніної, І. Лютого, А. Мазаракі, В. Опаріна, О. Романенка, М. Тарасюка, М. Федосова, І. Чугунова, Л. Шевченко, С. Юрія та інших.

Серед вагомих наукових досліджень впливу фінансового забезпечення закладів вищої освіти на економі-

чне зростання та суспільний розвиток слід назвати праці зарубіжних вчених: А. Аппадуря, Р. Барро, Г. Беккера, П. Едерера, М. Кастельса, Б. Кларка, С. Маргинсона, А. Маршала, Б. Ридинга, Дж. Салмі. Теоретичні та методологічні дослідження у цій галузі не можна вважати завершеними, адже динаміка розвитку держави вносить постійні корективи у вже визначені процеси та тенденції, тому потребує постійного вивчення та виділення основних напрямів подальшого розвитку систем фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти України.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз та обґрунтування можливих напрямів розвитку системи фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти в Україні.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова політика держави у сфері вищої освіти, враховуючи нагальні потреби суспільного розвитку та фінансові можливості держави, окреслює взаємовідносини між усіма учасниками національного ринку освітніх послуг. Вона є визначальною щодо формування механізму фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти здатного гарантувати їм фінансову стабільність та перспективи на арені суперництва за роль та місце на ринку освітніх послуг. У залежності від характеру цілей та задач фінансової політики держава обирає сценарій фінансового забезпечення державних за-

ладів вищої освіти та реалізує його через фінансовий механізм.

Основними принципами ефективного фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти (далі ДЗВО) є:

- мобілізація достатнього обсягу фінансових ресурсів із залученням традиційних державних та приватних джерел фінансового забезпечення вищої освіти та пошуком альтернативних джерел за рахунок їх диверсифікації;

- використання фінансового механізму, заснованого на оцінці якості та результатів діяльності, задля формування здорового конкурентного середовища для фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти та ефективного розподілу бюджетних коштів;

- моніторинг відповідності та адаптація механізму фінансового забезпечення закладів вищої освіти до тенденцій соціально-економічного розвитку держави;

- забезпечення релевантності вищої освіти, а саме, гарантування того, що витрати різних розпорядників фінансових ресурсів на отримання освітньої послуги супроводжуватимуться наданням якісної освіти відповідно до вимог сучасного ринку праці;

- залучення дієвих механізмів оптимізації поточних витрат державними закладами вищої освіти при збереженні (зростанні) чисельності здобувачів вищої освіти.

Таким чином, реалізація потенціалу вищої освіти обумовлена наявністю фінансових ресурсів у обсягах оптимальних для забезпечення її функціонування та розвитку.

Вища освіта є однією з галузей, якою опікується держава. Основним інструментом державного регулювання фінансових відносин у сфері вищої України виступає державний бюджет (державні фінансові ресурси). За його допомогою держава, забезпечуючи перерозподіл валового внутрішнього продукту, змінює структуру суспільного виробництва, впливає на результати діяльності та здійснює соціальні реформи [1, с. 214]. Бюджет держави — складний, багатоплановий та багатогранний інструмент, що відображає компроміс у співвідношеннях інтересів різних учасників фінансових відносин та відіграє істотну роль у посиленні концентрації грошових коштів на найважливіших напрямках соціально-економічного розвитку країни [2, с. 205—206].

Існуюча в Україні до 2019 року система розподілу витратів бюджету зумовила накопичення суттєвого розриву у якості роботи університетів, факультетів, кафедр, викладачів, учених, картина виглядає приблизно так: 50% університетів працюють на "добре" та "відмінно", решта — на "задовільно" та "незадовільно" [3, с. 25]. Окрім розшарування за показниками якості освітньої послуги, спостерігається також існування значної кількості державних закладів вищої освіти, фінансове забезпечення яких несе значне навантаження на державний бюджет. Так, за найменшої чисельності державних закладів вищої освіти в Україні, а саме 197 станом на 2014/15 н. р., один заклад функціонував у розрахунку на 229,7 тис. осіб загального населення країни, тоді як в Європі цей показник становив: в Італії — 945,9 тис. осіб на один заклад (65 закладів); Іспанії — 1 млн осіб (47 закладів); Франції — 848,7 тис. осіб

(78 закладів) [4, с. 15]. Стійка тенденція до погіршення демографічної ситуації в Україні, яка зумовила значне зменшення чисельності студентів, у свою чергу, ще більше загострила питання необхідності оптимізації чисельності державних закладів вищої освіти в країні задля покращення фінансового забезпечення тих закладів освіти, які надають освітні послуги відповідно до потреб національного та світового ринку праці.

Необхідність підвищення ефективності використання видатків державного бюджету та створення передумов формування конкурентного середовища для фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти України зумовило трансформацію механізму фінансового забезпечення за рахунок запровадження формульного підходу до розподілу бюджетних коштів на вищу освіту з урахування якісних показників діяльності державного закладу вищої освіти та чисельності здобувачів вищої освіти при визначенні обсягу бюджетного фінансового забезпечення для окремого закладу на користь більш успішних [5].

В умовах перехідного періоду формула розподілу коштів передбачає фінансування від досягнутого, а саме, урахування суми коштів, які були призначені закладу вищої освіти у попередньому бюджетному році та з додаванням додаткової величини, розрахованої на основі якісних показників діяльності державного закладу вищої освіти та чисельності здобувачів вищої освіти. Підхід до розподілу державних фінансових ресурсів виходячи від досягнутого базується, в основному, на показниках витратності (чисельності здобувачів вищої освіти, чисельності викладацького складу університету) та зберігає основний недолік попередньої системи фінансового забезпечення закладів вищої освіти, а саме розподіл бюджетних коштів, виходячи з потреб на утримання окремого державного закладу.

Фінансове забезпечення від досягнутого сприяє тому, що високі фінансові надходження минулого року зумовлюють значні надходження і у поточному, та навпаки. Високий рівень пропозиції з боку окремого державного закладу вищої освіти на отримання вищої освіти за бюджетні кошти, у свою чергу, обумовлює і високу ступінь популярності даного закладу серед вступників. Особливо це стосується професійно неорієнтованої молоді, яка подає заяву на вступ до тих закладів освіти до яких вона, на її думку, має шанс вступити на бюджет. Збереження обсягів минулого року, таким чином, обумовлює збереження і попиту на конкретний заклад освіти, навіть, якщо якість освітньої послуги та потреба у фахівцях, яких готує даний заклад, не відповідає вимогам ринку праці. Таким чином, постійно високий обсяг держзамовлення, за умов збереження фінансового забезпечення від досягнутого, не сприяє формуванню конкурентного середовища на національному ринку освітніх послуг.

Така форма розподілу бюджетних коштів, також, не стимулює державні заклади вищої освіти залучати до власних бюджетів кошти фізичних та юридичних осіб за рахунок надання платних освітніх послуг. Так, наприклад, розмір спеціального фонду (лише плата за послуги, що надаються заклади освіти згідно з їх основною діяльністю) по відношенню до загального фонду державних закладів вищої освіти, які мають одні з найбіль-

ших обсягів держзамовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, у 2017 році становив: КНУ імені Т. Шевченка — 36,9%, КПІ імені І. Сікорського — 10,2%, у порівнянні із закладами освіти, які мають на багато нижчі обсяги державного замовлення: КНЕУ — 73,4%, КНТЕУ — 104,5% [6—9].

Таким чином, дана система розподілу бюджетних коштів містить елементи старого механізму фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти із збереженням деяких її вад та потребує скорішого впровадження широко спектру індикаторів результативності. Залучення формульного підходу до розподілу бюджетних коштів на вищу освіту з урахуванням лише якісних показників діяльності державного закладу вищої освіти та чисельності здобувачів вищої освіти є одним з напрямів формування у державі дієвої системи фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти.

Державне фінансове забезпечення державних закладів вищої освіти є визначальним та полягає у формуванні сприятливих умов для ефективного функціонування вищої освіти, але негативна тенденція до зниження показників розвитку економіки України актуалізувала питання дефіциту державних фінансових ресурсів. Невисокий обсяг ВВП країни, негативна динаміка якого показала у 2016 році зменшення ВВП у доларах USD на 51,8% по відношенню до 2008 року, не сприяв підвищенню рівня дієвості формування видаткової бази державного бюджету та результативності спрямування видатків на розвиток системи вищої освіти України [10].

За умов обмеженості бюджетних ресурсів, іншим напрямом розвитку системи фінансового забезпечення вищої освіти України є ефективне залучення коштів традиційних недержавних джерел фінансового забезпечення та пошук альтернативних. Платні послуги, що надають державні заклади вищої освіти згідно з їх основною діяльністю громадянам України, вихід за рамки національного освітнього простору та залучення до освітнього процесу іноземних громадян (імпорт здобувачів вищої освіти), комерціалізація університетської науки, розміщення вільних коштів на депозитах, реалізація власної продукції та ведення іншої додаткової господарської діяльності залишаються основними, традиційними, недержавними джерелами фінансового забезпечення вищої освіти в державі.

За умов неспинних активних процесів розвитку суспільства, високих темпів розповсюдження технологій та зростання їх інноваційності рівень кваліфікації фахівців зазнає швидких та значних змін у часі, що загострює питання відповідності трудового капіталу та його потенціалу вимогам ринку праці. Освіта протягом життя, неперервна освіта, стає необхідною умовою та визначальним чинником як успішного інтегрування особистості у сучасне суспільство за рахунок поєднання базової освіти з додатковими навичками, так і запорукою досягнення високих темпів зростання національної економіки та суспільного розвитку.

Постійне зростання вимог до трудових ресурсів, їх кваліфікації та навичок, яке зумовило необхідність отримання освіти протягом усього життя, посприяло і зростанню попиту на вищу освіту, розширило віковий діапазон потенційних здобувачів вищої освіти та дозволили залучити нові фінансові потоки до бюджетів державних

закладів вищої освіти.

Розвиток технологій, у свою чергу, забезпечив підвищення доступу до вищої освіти, що обумовило не лише диверсифікацію складу студентів, а і форматів навчання. Нині традиційні й нові постачальники освітніх послуг розвивають технології охоплення більшого числа студентів: за останні два десятиліття віддалені послуги у сфері вищої освіти отримали значний стимул для розвитку завдяки Інтернету. Європейський союз прогнозує, що в найближчі десять років електронне навчання буде складати 30% всіх форматів вищої освіти [11, с. 6—7].

Поєднання у навчальних планах державних закладів вищої освіти України різних форматів навчання, створення університетами власних ексклюзивних дистанційних програм широкого спектру, від курсів пізнавального характеру до суто наукових он-лайн дискусій, залучення модераторів, здатних зацікавити слухачів тощо, наразі, є не лише способом розповсюдження знань, а і інструментом реалізації стратегії університету щодо залучення фінансових потоків до бюджету закладу освіти. Це можливе за рахунок збільшення кількості здобувачів вищої освіти, по-перше, за допомогою швидкого та цільового поширення інформації у мережі Інтернет (як в країні, так і за кордоном) про можливості та програми, які надає університет, по-друге, за рахунок розширення можливостей доступу до вищої освіти споживачів різних вікових груп.

Розвиток різних напрямів дистанційного навчання, поєднання дистанційної та стаціонарної (вечірньої, заочної) форм навчання, є не лише одним із реальних шляхів покращення фінансового забезпечення, а і дієвим засобом оптимізації поточних витрат державних закладів вищої освіти. Так, перерозподіл загальної кількості лекційних годин навчальних дисциплін, які, як правило, складають мінімум 1/3 від загальної кількості годин навчальної дисципліни, на користь дистанційного навчання задля зменшення поточних витрат на заробітну плату, нарахувань на заробітну плату, енергоносії та водопостачання державних закладів вищої освіти при збереженні чисельності здобувачів вищої освіти сприятиме оптимізації витрат та результативності використання існуючих фінансових фондів.

Як відомо заробітна плата, нарахування на заробітну плату та витрати ДЗВО на енергоносії та водопостачання становлять, у цілому, більше 90% поточних витрат університетів, а саме: у КНУ імені Т. Шевченка — заробітна плата та нарахування на неї становлять 84,19% поточних витрат, плата за енергоносії та водопостачання — 8,38% поточних витрат, що разом становить 92,57%; в УжНУ, відповідно, 88,40%, 5,95% та 94,35%; у ЧНУ ім. Ю. Федьковича — 85,56%, 5,36% та 90,92% [12—14], що вказує на необхідність пошуку шляхів зменшення даних витрат.

У сучасних державних закладах вищої освіти дистанційне навчання, в основному, використовується студентами у процесі самостійної роботи із залучення ресурсів альтернативних матеріалу, отриманому на лекції. Як відомо, начитка лекцій у сучасних закладах вищої освіти України проходить для значної кількості студентів у великих аудиторіях при збереженні ведення конспектів. Але, за сучасних умов розвитку технологій,

все більш поширюється використання студентами відео- та аудіо-записуючих пристроїв для отримання та збереження усієї інформації, отриманої від викладача-лектора. Така інформація тиражується у соціальних мережах та використовується іншими студентами під час підготовки до семінарів, заліків та екзаменів. Таким чином, відпадає потреба у конспектах та у процесах "живого спілкування" з лектором. Як наслідок, загострюється питання необхідності перегляду навчальних планів задля перерозподілу часу на самопідготовку із включенням до нього самостійного ознайомлення та засвоєння лекційного матеріалу з подальшим розглядом його на семінарських заняттях для уточнення та більш досконалого сприйняття, коли викладач та студент спілкуються як професіонали, обізнані з проблематикою питання порушеного у лекції.

Переведення лекційного матеріалу в Інтернет ресурс сприятиме: по-перше, ретельному підходу викладачів-лекторів до підготовки матеріалів он-лайн-курсів, їх новизни та якості наданого матеріалу; по-друге, забезпечить індивідуальний підхід до навчання з урахуванням здібностей студента та графіку навчання; по-третє, сприятиме зменшенню навантаження на бюджет закладу освіти за рахунок зменшення витрат на енергоносії та оптимізації науково-педагогічного складу.

Загалом в економічно розвинених країнах освіта є рівноправною з матеріальним виробництвом галуззю економіки, яка робить істотний внесок у збільшення національного доходу та багатства суспільства. Так, в Австралії освітня галузь є третім найбільшим джерелом бюджетних надходжень в економіку країни. У США вища освіта є п'ятою у грошовому еквіваленті статтею експорту американської економіки, яка інколи перевищує обсяг надходжень від експорту зброї [15, с. 212]. Тому сучасна модель розвитку освіти повинна передбачати практично-орієнтовані форми реалізації результатів вищої освіти. Кінцевим результатом вищої освіти має бути фахівець, здатний використовувати наукові знання та примножувати їх на робочому місці, а якість освітньої послуги та отриманий результат від отримання вищої освіти повинен відповідати очікуванням від неї.

Саме якість освітньої послуги та невідповідність отриманого результату очікуванням від вищої освіти, наразі, є головними проблемами національної системи вищої освіти України. Близько 16% (16,025 — середнє значення за період з 2010 року по 2017 рік) безробітного населення України становлять особи, не працевлаштовані після закінчення загальноосвітніх та закладів вищої освіти [16]. Це вказує на те, що в Україні існує невідповідність того, що очікують споживачі від свого навчального досвіду та того, що вони отримують. Закриття цього розриву є надзвичайно важливим для вищої освіти, оскільки розуміння домогосподарствами цінності та якості освіти тісно пов'язане з тим, наскільки важливим стане бажання отримати ними вищу освіту, як загалом, так і у конкретному закладі вищої освіти, національному або іноземному. Наразі релевантність вищої освіти є значно ефективнішим показником якості освітньої послуги ніж загальноприйняті показники, такі як результати оцінювання знань, ставки за студентсь-

ким кредитом, середня вартість навчання тощо [17]. Виходячи з цього, одним із стратегічних завдань фінансового забезпечення вищої освіти в Україні є формування такого освітнього середовища, яке зможе заповнити споживачів, що вони знайдуть у відповідних своїм освітнім та кар'єрним мотиваціям, якість та високу релевантність освітніх послуг вітчизняних державних закладів вищої освіти.

ВИСНОВКИ

Отже, фінансове забезпечення державних закладів вищої освіти залежить від визначеної державою фінансової політики розвитку національної системи вищої освіти та її відповідності вимогам суспільного прогресу та потенціалу національної економіки. Основним інструментом державного регулювання фінансових відносин у сфері вищої освіти в Україні виступає державний бюджет. Негативний вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на економіку України актуалізував питання дефіциту державних фінансів та, як наслідок, загострив питання відповідності бюджетних витрат потребам вищої освіти.

Підвищення результативності фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти, за умови стійкої тенденції до дефіциту бюджетних коштів, обумовило необхідність пошуку інших, альтернативних напрямів фінансового забезпечення вітчизняних закладів вищої освіти за рахунок диверсифікації всіх аспектів вищої освіти: постачальників освітніх послуг, форматів навчання, демографічного складу студентів тощо. Посилення процесів інтеграції країни у світовий економічний простір, передусім, зумовило зростання вимог до відповідності освітньої послуги вітчизняних закладів вищої освіти очікуванням споживачів від неї.

Подальший моніторинг світових та національних тенденцій суспільно-економічного розвитку дозволить виокремити та залучити нові інструменти впливу на дієвість фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти задля формування в Україні освітнього середовища, здатного забезпечити високу релевантність освітньої послуги та, як наслідок, відповідність кваліфікації фахівця з вищою освітою потребам ринку праці.

Література:

1. Чугунов І.Я. Бюджетна стратегія в трансформаційній економіці. Наукові праці НДФІ. 2004. 6 (29).
2. Макогон В.Д. Бюджет як інструмент економічного зростання. Економічний вісник університету. 2016. Вип. 28 (1). С. 203—208.
3. Боголіб Т.М. Модернізація економічного механізму діяльності університетів. Економіка України. 2012. № 9. С. 24—32.
4. Звіт про результати аналізу формування, розміщення і виконання державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, Рахункова палата України, Київ, 2015.
5. Доповідна записка Про реформування фінансування та економічних відносин у сфері вищої освіти — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/02/pro-reformuv-finansuvannya-ta-ekon-vidnosin-1.doc>

6. Кошторис 2201280 на 2017 рік "Підготовка кадрів КНУ ім. Т. Шевченка" Режим доступу: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Koshtorys2017.pdf>

7. Кошторис 220160 на 2017 рік "Підготовка кадрів КПІ ім. І Сікорського" — Режим доступу: https://kpi.ua/2017-cost_estimate

8. Кошторис 220160 на 2017 рік "Підготовка кадрів КНЕУ" — Режим доступу: https://kneu.edu.ua/ua/University_en/dostup/vik_kosht/

9. Кошторис 220160 на 2017 рік "Підготовка кадрів КНТЕУ" — Режим доступу: <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=7381&uk>

10. Валовий внутрішній продукт 1990 — 2017 роки. Державна служба статистики України — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/vvp_ric/xls/vvp_u.xlsx

11. Проект предварительного доклада о подготовке глобальной конвенции о признании квалификаций высшего образования, Париж, 2015.

12. План використання бюджетних коштів КНУ ім. Т. Шевченка за кошторисом 2201280 на 2018 рік — Режим доступу: <http://www.univ.kiev.ua/ua/officia>

13. План використання бюджетних коштів УжНУ на 2018 рік за кошторисом 220160 — Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/450>

14. План використання бюджетних коштів ЧНУ ім. Ю. Федьковича на 2018 рік за кошторисом 220160: http://www.chnu.edu.ua/index.php?op=debug&page=/ua/finans_inf/02

15. Пурій Г.М. Экспорт освітніх послуг як напрям диверсифікації джерел фінансового забезпечення ВНЗ. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 211—215.

16. Безробітне населення (за методологією МОП) за причинами незайнятості у 2010—2017 рр., Державна служба статистики України — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/rp/ean/xls/brnpr_rik_u.xls

17. Relevance Linked to Views of Education Quality and Value — Режим доступу: <https://news.gallup.com/opinion/gallup/233636/relevance-linked-views-education-quality-value.aspx>

References:

1. Chuhunov, I.Ya. (2004), "Budget strategy in a transformational economy", *Naukovi pratsi NDFI*, vol. 6 (29).

2. Makohon, V.D. (2016), "Budget as an instrument of economic growth", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 28 (1), pp. 203—208.

3. Boholib, T.M. (2012), "Modernization of the economic mechanism of the universities", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 9, pp. 24—32.

4. Accounting Chamber of Ukraine (2015), *Zvit pro rezultaty analizu formuvannya, rozmischennia i vykonannya derzhavnoho zamovlennia na pidhotovku fakhivtsiv z vyschoiu osvitoiu* [Report on the results of the analysis of the formation, placement and execution of a state order for the training of specialists with higher education], Accounting Chamber of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

5. Ministry of Education and Science of Ukraine (2019), "Report note on the reform of financing and

economic relations in the field of higher education", available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/02/pro-reformuv-finansuvannya-ta-ekon-vidnosin-1.doc> (Accessed 30 May 2019).

6. Taras Shevchenko National University of Kyiv (2017), "Estimate 2201280 for 2017 "Training of Personnel of the Kyiv National Technical University named after T. Shevchenko", available at: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Koshtorys2017.pdf> (Accessed 30 May 2019).

7. National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" (2017), "Estimate 220160 for 2017 "Training of KPI personnel named after I. Sikorsky", available at: https://kpi.ua/2017-cost_estimate (Accessed 30 May 2019).

8. National Economic University named after Vadym Hetman (2017), "Estimate 220160 for 2017 "Training of personnel of KNEU", available at: https://kneu.edu.ua/ua/University_en/dostup/vik_kosht/ (Accessed 30 May 2019).

9. Kyiv National University of Trade and Economics (2017), "Estimate 220160 for 2017 "Training of personnel of KNTEU", available at: <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=7381&uk> (Accessed 30 May 2019).

10. State Statistics Service of Ukraine (2019), "Gross domestic product 1990-2017 years", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/vvp_ric/xls/vvp_u.xlsx (Accessed 30 May 2019).

11. UNESCO (2015), *Proekt predvaritel'nogo doklada o podgotovke global'noj konvencii o priznanii kvalifikacij vysshego obrazovaniya* [Draft preliminary report on the preparation of a global convention on the recognition of higher education qualifications], UNESCO, Paris, France.

12. Taras Shevchenko National University of Kyiv (2018), "Plan of using budget funds of T. Shevchenko Kyiv National University by the estimate 2201280 for 2018", available at: <http://www.univ.kiev.ua/ua/officia> (Accessed 30 May 2019).

13. Uzhhorod National University (2018), "Plan of using budget funds of UzhNU in 2018 at an estimate of 220160", available at: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/450> (Accessed 30 May 2019).

14. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2018), "Plan of using budget funds of ChNU in 2018, with a budget of 220160", available at: http://www.chnu.edu.ua/index.php?op=debug&page=/ua/finans_inf/02 (Accessed 30 May 2019).

15. Purij, H.M. (2016), "Export of educational services as a direction of diversification of sources of financial provision of universities", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 11, pp. 211—215.

16. State Statistics Service of Ukraine (2019), "The unemployed population (according to the ILO methodology) for reasons of unemployment in 2010-2017", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/rp/ean/xls/brnpr_rik_u.xls (Accessed 30 May 2019).

17. Auter, Z. (2018), "Relevance Linked to Views of Education Quality and Value", available at: <https://news.gallup.com/opinion/gallup/233636/relevance-linked-views-education-quality-value.aspx> (Accessed 30 May 2019).

Стаття надійшла до редакції 12.06.2019 р.